

رۆماننووسی فهلهستینی دینا سه‌لیم:
هه‌له‌بجه دۆزه‌خیکی نامرۆبیانه‌ی دژ به
مرۆقایه‌ تیه

هه‌قیه‌یشتین: سه‌باح ئیسماعیل

دینا سه‌لیم

دینا سه‌لیم رۆماننووسی یکی
فهلهستینییه و له نووسینه‌کانیدا خهمی
گه‌وره‌ی ئه‌و مرۆقه، رۆمانه‌کانی به‌ زمانه
شیعری و شیوازه‌ فهنتازیه‌کانیان
ده‌ناسرێنه‌وه. ماوه‌یه‌ک له‌ سوڤنگی
دواکه‌وتووویی می‌رده‌که‌ی و له‌مپه‌ردانان له
به‌رام‌بهر کارکردنی و دروستکردنی
ناسته‌نگ و ڕێ نه‌دان به‌ نووسین و
بلاوکردنه‌وه‌ی به‌رمه‌مه‌کانی، پشتی له
وڵاتی خۆی کرد و بۆ به‌کجاری فهلهستینی
جیه‌یشت و له‌ ئوسترالیا نیشته‌جی
بوو، ئه‌مه‌ش نه‌ک له‌ ترسی ده‌وله‌تی
ئیسرائیلی، به‌لکو به‌هۆی ئه‌و سانسۆره
خنکینه‌وه‌ی له‌ ماله‌وه‌ ده‌ستی له
بیناقای نووسینه‌کانی گیرکردبوو.

* له يهكهمين رۆمانندا (الحلم المزدوج- جووته خهون) كه شانۆي رووداوهمكاني عيراقه، رهشبنيني و بئى ئوميدىيهك بهسەر ئەتمۆسفيرى رۆمانهكهوه دهبينرئ، داخۆ ئەمه ئهوه دهگهيهنئ، كه لهسايهى رۆيمه ديكتاتوريهكان و جهنگه بهردهوامهكانيانهوه، تروسكهي ئوميد و ژيان بهدي ناكريت، ياخود واي دهبينيت كه رهوتى مرؤفايهتى بهرهو ههآدير مل دهنيت؟

- (جووته خهون) بۆ ئهوه نه نووسراوه خوئنه بخاته گيرمهو كيشههى غهه و رهشبنينيهوه، نهخير تهواو بهپچهوانهوه، لهو رۆماندا ويستوومه ئهوه باره دهروونيهه بگيرمهوه، كه رۆشنبيران له سايههى دهسهآلاتى رۆيمه ديكتاتوريههكانهوه دهريگيرى دهبن و بهدهست شكست و كلۆلى و خهفه كردنهوه دهناآين.

(جووته خهون) وئنهيهكي بچووكراوهى واقيعى حالهكهيه، له ميانههى ئهوه رۆمانهوه ويستوومه گرفتتهكه بهخههه روو، له دللى خوئمشدا ئاواتم خواستووه چاوئيك بهو گرفتهدا بخشنيريت. رۆمانهكه بانگهشهيهكه بۆ ئازادى و سهقامگيرى، صارم (شاكهسى رۆمانهكه) نموونهيهكي زيندووى ئهوه ههزاران رۆشنبيره عيراقيبانه و زۆريكي ديش لهو رۆشنبيرانههى دنيا له تاراوگه.

ههچى بهشى دووههه پرسیارهكهته، ئهوا رهوتى مرؤفايهتى بهرهو ههآدير مل نائيت، بهلكو كهسانئيك ههه بهرهو ههآديرى دهبن، تاك بهشئيكه له كوئمه لگه، كوئمه لگهش بهشئيكه له جيهانه گهورهكه، جيهانه گهورهش له بهزين و تيكشكانى بهردهوامدايه. سهههراى ئهوهى من به گهشبين وهسف دهكرئيم، كه چى ههنديك بهوه تاوانبارم دهكهن، كه هيج پاساوئيك بۆ گهشبنينيهكهه نيهه، منيش پئى لهسهه گهشبنينيهكهه دادهگرم و دهآيم (هيشتا دنيا باشه و به بهريهوه ماوه) له نووسينهكاندا هههيشه ههولم داوه هيوو ئوميد بچئيم و راستهوخۆ لهگهآ رووداوهكاندا بهشداريم، بهشئيوهيهكى وا شرين دايرئيم خوئنهه له دوامهوه ههناسه بركيئى پئى بكهوئيت، ههستهكانى لاواز نهبن، من به خوئشهويستى بهرهنگارى بيمهوه و ئهويش ئهوكاتى له خوئندنهوهه دهبيتهوه، به ئاخاوتن بهرهو رووم بيتهوه. چهندين بابته دهخههه بهردههه، تا مشتومرم لهگهآدا بكا و منيش لهگهآيدا بكهومه وتووئژ. تهناهت دواى ئهوهى له قسهكردن لهگهآمدا بيتهوه، ئينجاش بهردهوام لهگهآمدا له گفتوگۆدا بيته.

* له رۆمانهكهندا (جووته خهون) خۆت له قهرههى كارمساتى ههآهبجه داوه، بۆچى ههآهبجه؟

- ههآهبجه بهشئيكه لهو بهشه زۆرانههى دزئوترين جهنگى له ميژووودا بهرامبهه راگهيهندرا، ههآهبجه دۆزمخئكى نامرؤيببانههى دژ به مرؤفايهتتويه. چۆن دهكرئت ئهوه كاره نامرؤيببانههى رۆيمه ديكتاتوريههكان پيادهيان كرد، لهبير بكهه، له كاتئكدا دهبينم برائى مرؤقم بهه شئيوه قيزهونه

له نێو دهریت.

له بهر ئه وهی رووداو مهکانی (جووته خهون) له عێراقدا روودهدهن، هه له بجه م وهکو نمونه یهکی زیندوو هه لێژارد و په ردهم له سهه تاوانیک له و دهیان تاوانه هه لدا یه وه، که رژیمه که بهرام بهر به مرۆفایه تی نواندوو یه تی.

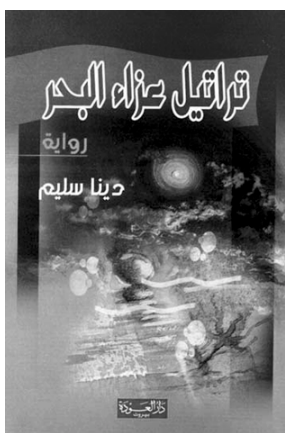
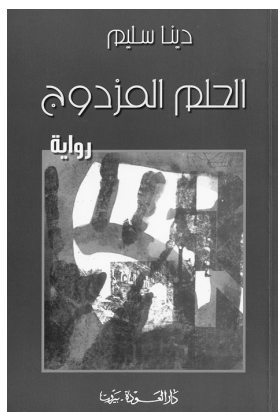
**سهه ه پای ئه وهی من
به گه شبین وه سف
ده کریم، که چی
هه ندیک به وه
تاوانبار م ده کهن، که
هیچ پاساو یک بو
گه شبین یه که م نیه**

هه له بجه ده لیلیکی یه کلاکه ره وه یه، به لکو نمونه یه که له هه زاران نمونه، که ده بی چاوی پیدا بخشین ریته وه و ئاگاداری ئه و دۆزه خانه ی دی بین، که ئیستا له جیهاندا بهرپا ده کرین. په نگه په ندی لێ وه رگین و ببیتته هیلکی سور، تا کو ئیدی له عێراق و هیچ شوینکی دیکه ی جیهاندا دووباره نه بیتته وه. من له خۆوه دامنه تاشیوه، به لکو له باره ی واقعی حاله که وه نووسیومه، له ناخیشه وه خواستووومه مألۆیرانی وا دووباره نه بیتته وه.

*** تۆ زۆرت نووسیوه و کهمت له سهه نووسراوه.
رمخنه نووسان به پتی پیویست ئاوریان لێ نه داویتته وه.
ئه وانه کین له سهریان نووسیویت؟ ئه ی تا چ راده یه که
سوویت له ی رمخانه بینیه، که له بهر مه مه کانت
گیراون؟**

- ئه ی له سالی ۲۰۰۴ دا له سهه دینا سه لیم و (جووته خهون) نووسراون له خه یال به دهرن، بروام نه ده کرد ئه م کاره م ئاوا به م شیتلگیریه وه به سهه بکه نه وه و رمخنه گران هیند راستگۆ یانه له سهه ی بنووسن!
وه لێ له سۆنگه ی زۆری مآله ی و رۆژنامه کانه وه، خویننه وه کو پیویست ناتوانیت له هه موویان ئاگادار بیت. زۆریک له رمخنه گران و هاوکارانی عێراقیم له سهریان نووسیم. مخابن له سۆنگه ی دژواری دۆخی عێراقه وه، که ئیستا پیدا تیده په ریت، شوینیک

**رۆمانی (جووته
خهون) م بهر له
روو خانی رژیم نووسی،
پیشبینی روو خانی شم
کرد بوو**

نەماوەتەوێ بۆ گرتنەخۆ، کەچی ئینجاش دەنگدانەوێ هەبوو و نامەگۆڕینەوێم لەگەڵ زۆریک لەو نووسەرە عێراقییانەدا هەبوو، کە دەیانویست لەسەر (جووتە خەون) بنووسن، وەڵی بێدەنگ بوون.

مەبەستم لەم قسانەم گلەیی کردن نییە، بەلکو ئەوێ پروداوە خەمەتینەرەکانی دواي پرۆخانای رژیمن رێ لە نووسینی وا دەگرن.

رۆمانی (جووتە خەون)م بەر لە پرۆخانای رژیمن نووسی، پێشبینی پرۆخانیشم کردبوو. نەخشەشم بۆ گەڕانەوێ دوورخراوەکان بۆ نیشتمان و بڵاوبوونەوێ ئەمن و ئاسایش و ژيانی فەراهەمکراو و پر لە خوێشگوزەرانای کێشابوو، وەڵی شتیکی پرۆیدا دوور لە ویستی ئێمە، هەمیشە لە کاتی جەنگدا هەلتەکانی رۆشنبیری و هەوڵی کوشتنی ئەفراندن و بارودۆخی خراپی وا، کە وەستانی بڵاوکردنەوێ تێدا رەنگ دەداتەوێ، دینە کایەوێ. ئینجاش من پرۆام بەوێ هەیه، کە داهینانی راستەقینە لەناو جەرگەي پروداو و گەوهەری کارساتەوێ لەدایک دەبیت. ئەگەرچی بەهۆی دۆخی نالەباری و لاتەوێ لە دەرچوون دواوەکەویت، لێ ئەگەر بنووسریت دەکاریت بەدەر بکەویت.

هەندیک خاوەن قەلەم بە شیلگییری و راستگۆیانەوێ خوێیان لە قەرەي ئەم رۆمانەم داو، وەکو دکتۆری عێراقی میقداد رحیم لە سوید، عەبدولکەریم گەیلانی لە عێراق، شاعیری

عێراقی سەعد ھەمزە لە ئۆسترالیا . دکتۆری عێراقی ەدنان زاھیر لە ئەلمانیا ، چەندین ئەلقەیی لەسەر پۆمانی (جووتە خەون) بلۆ کردووە ، ھەرۆھا لەسەر پۆمانی دووھم (تراتیل عزاء البحر- سرووتی پرسەیی دەریا) . زۆرئیکیش لە پەخنەنووسانی ەھرەب لە فەلەستین و میسر و سوریا و مەغریب لەسەریان نووسیوم . تا بلایی سوووم لەو پەخنەنە بینیووە ، کە ئاراستەم کراون ، بەتایبەت ئەوکاتی پەخنەنووسیکی ەھرەب تۆمەتییکی ترسناکی دایە پالم ، گوئی (پۆمانەکەت کارساتبار و پالەوانەکەشت بەزیوہ) . ئەووم بێرکەوتەوہ ، کە ئیمە چەندئیک لە کارسات و مالمپۆرانییدا بژین دەبێ ھەرگیز نەبەزین ، بۆیە لە پۆمانی (پێ پەتییەکاندا) ، کە نووکە لەژێر چاپدایە ، توانیومە بە شپۆانزیکێ نوێ باس لە کارساتی پەناھەندەکان بکەم ، دواي گیسرسانەوہیان لە ولاتانی پۆژئاوادا . بەتایبەتیش ئەو پۆشنییرانەیی پاش ئەوہی دەرگای گەرانەوہ بۆ نیشتمان بەروویاندا داخرایوہ ، سەرلەنوێ خەونەکانیان لەدەست دەدەن . من لە دیدیکی ئافرەتانەوہ چارەسەری بابەتەکەم کردووە . ھیوادارم سەرچەم کارەکانم بگەنە عێراق و کوردستان ، بەو ھیوایەم .

* ئایا ھەموو ئوانەیی نووسیوتن لە بیرت؟

- بێگومان ، ئایا دەتوانم جگەرگۆشەکانم لەبیر بکەم!

* کام لە کارەکانت ھەمیشە دەرئیتەوہ سەری؟

- ھەر شتیک بە خوین و ئەسرین و خامەلەرزینەوہ نووسیبتەم . ھیچ خۆم بە داھینەر نازانم ، ئەوکاتی ھەست بکەم تەنیا دەمەوێت بنووسم و ناوم لە پۆژنامە و مالمپەرەکاندا بلایووتەوہ ، ئەگەرئیکو ھەست بە وشەکە نەکەم ، ئەوا شکۆترین ھەست کە چێژی لی دەبینم ، لەدەست دەدەم . خۆ ئەگەر وشەکە بێ ھەست دەرپەری ، ئەوا لە نووسین دەوہستم ، دووریش نییە ھەر وازی لی بینم ، ھیئیکێ بەسەردا دینم و ناھێلم رووناکی ببینت .

* ئا لەو کاتدا ھەست بەچی دەکەیت؟

- ھەست بە خۆشییەکی گەورە دەکەم و لەخۆم دەپرسم ، باشە ئەمە منم ئەم ھەموو شتانەم نووسیون؟ بزەبەک دەمگرێ و لاپەرەکە ھەلەدەمەوہ ، تا خامەکەم بەرھوویش تاویدەم .

* لە شار و کیشورئیکێ دوورەدەست و دوور لە دنیا و کو ئۆسترالیا ، چۆن کتیبەت دەست

دەکەیت؟

- بەراستی ئەمەش گرفتیکە بۆخۆی و بەدەستیوہ دەنالینم . ئۆسترالیا دوور لە دنیا نییە ، بەلکو تەواو بەپێچەوانەوہ ، ئەوہ ئیمەین دوورە پەریزین و دەستپیشکەری تاقە ھەنگاویک لە پینا و بلۆکردنەوہی پۆشنییریمان لە ھەندەراندا ناکەین ، بۆ نمونە ، بۆچی بالیۆزخانەکانمان لە

رۆژئاوا گرنگى بەو نادەن، كە ھەرچى ئەو كىتابانەن، كە لە بارەى ژيار و رۆشنبىرمانەو دەدوین، بىرینە كىتابخانەكانى ئوسترااليا؟ كوا رۆلى كۆمكارى ەرهى؟ بەلى رۆلىكى بەرچاوى لە بواری سىياسەتدا ھەيە، بەلام ئەى رۆشنبىرى گرنگترین بەشى نيیە؟

من ئەو كىتابانە لە ولاتە ەرهىبىيەكانەو بەچنگ دىنم، دۆست و برادەرم ھەر ماوہ ناماويەك ئەو دانراوانەم بۆ دەننن كە داوايان دەكەم، منیش لە بەرامبەردا خەرجىيان بۆ دەنننم. بەر لە سالىك ۷۰ كىتابم لە ئوردنەو لە رىگەى دەرياوہ پى گەيشت. جەنابىشت بەسوپاسەوہ بەخۆرايى ھەندىك كىتابت بۆ نار دووم، لى مخابن تا نووكە نەگەيشتونە.

بەپىي توانا ھەول دەدەم لە رىگەى ئىنتەرنىتەوہ كىتابەكان كۆپى بكەم، ئىستا تا رادەيەك كۆمەلىك كىتابى باشم ھەن، ھەلبەت ئەوانەش بەشم ناكەن.

بەردەوام لە كىتابخانەى شارەكەمەوہ داواى كىتابان لى دەكەم، لى مخابن ئەوانە نەن كە من دەمەوین، دۆخەكەش جياوازە لە (برىزىن) ئەو شارەى من تىيدا دەژىم لەگەل (سىدننى) و (ملىۆرن). رەوشەكە لەوئى باشترە، ئەمەش لە سۆنگەى ئەو ژمارە زۆرەى پەنابەرانەوہيە كە ەرهى دەزانن.

راستىيەكەى، گەر ئىنتەرنىت نەبوايە، ئەوا شتىك نەدەبوو ناوى ژيان بوايا. كىتاب بەلاى منەوہ لە ئاوى پىويست ترە. ئەوى ماىيە پىكەننە ئەوہيە، بەھوى كەمىي كىتابەوہ بەپىچەوانەى ئەوہى لە پىشدا دەمكرد، ئىستا لەسەر خۆم دەخوینمەوہ، تاكو زوو لە كىتابەكە نەبمەوہ، چونكە كىتابلىكى كەم لەژىر دەستتدان.

لە رۆمانى (پى) پەتییەكاندا، توانیومە بە شىوازىكى نوئى باس لە كارەساتى پەناھەندەكان بكەم

ھەست بە خۇشییەكى گەورە دەكەم و لەخۆم دەپرسم، باشە ئەمە منم ئەم ھەموو شتانەم نووسىون

بیگومان ههولمداوه تینویتییم بهوه بشکینم، کتیب بهو زمانانه بخوینمهوه، که دهیانزنام.

*** رۆژانه چند سعات دمخوینتیهوه؟**

– ئەم پرسیارهم زۆر بهلاوه گرنگه، راستت پێ بلێم، من رۆژانه زیاد له ۱۴ سعات دهنووسم و دمخوینمهوه. راستهوخۆ لهسهه کۆمپیوتەر دهنووسم، زۆریش له ئینتەرنێت دمخوینمهوه، ئەمه جگه له خویندنهوهی سهه کاغهزی کتیب و رۆژنامه بیانیهکان.

ئێستا ههموو کاتی خۆم بۆ خویندنهوه و نووسین تهرخان کردوه، چونکه کاری رۆژنامهنووسی جیاپه لهگهڵ کاری شیعری یاخود چیرۆکنووسی. نووسینی رۆمان زۆریک له تهندروستیم دهبات، تیکهڵ به خهڵک نابم و دمخوینمهوه. من بهم دورهپه ریزیهم زۆر ئاسووده، ئەگه له تاراوگه نهبوایه بهم هیزوتینهوه نهمدهتوانی بنووسم. وهلی له بهرامبهردا زۆر چالاکم، ئەمه جگه لهوهی ئەندامی کۆمهلهی (پهیفیک لێرهو پهیفیک لهوێ)ی ئوسترالیشم.

*** تا چند شارمزیایت له ئەدهبی کوردیدا ههیه؟**

– چهنديک لهبارهی ئەدهب له جیهاندا بخوینمهوه، ئینجاش نالێم شارهزا و بهلهم، بهلکو دهلێم (ئهمهش له خاکه راپیهوه نییه) تانوکەش تینووم، ئەم تینویتیهم ههمیشه بهرهو ئەوهم دهبات بهدوای ئەو رۆشنگیرییهدا بگهڕێم، که هینده باس ناکریت و خۆی لی نادریت، لهوانهش ئەدهبی کوردی، که لهبهه هۆگه لیک ناسنامهکهی ناسراو نییه، لی من توانیم له پشت پهردوه ههنديک شارهزای ئەم کهلتوره بهنرخ و جوانه بيم، بهتایهت ئەوانهی که له پێی وهرگێرانهوه پێم دهگهن، ههلبهت وهرگێرانیشت ناتهواوی خۆی ههیه، ئەویش ئەوهیه ههنديک جار له دهقه که لادهات. ههنديک نووسهري کورد ههن به عهرهبی دهنووسن، سهلیم بهرهکات دهمههژینیت، ههر ئەو بوو وای لی کردم له کیشهی کورد بگه. سوپاسی بهدل رفۆ مزووری دهکهم، که به کاری بهردهوامی له وهرگێرانیشت توانیویهتی مالهپه رهکان به ئەدهبی کوردی دهوله مهنه بکات. ئیستاش ئەو چند دیره شیعری عهبدولرحمان بامه رنیم بیرماوه، که بهم دواواییه خویندمهوه.

"من و تابلۆ و بیدهنگی، رووهو ئاوازی تیکشکینهری ئاوارهبی، نهکاراین دیوارهکانی بیداری بسمین..." بهدل رفۆی دانیشتووی نه مسا به چهندين شاعیری ئافرهتی کوردی ناساندم، وهکو: ئامینه زکری، من دلنیام زۆری دیش ههن، لی تا نهۆ نه متوانیوه بیان دۆزمهوه. راستیه که به پێی پێویست نه متوانیوه ئەدهبی نووسراوی کوردیم دهست بکهویت، ئینجاش شتی ئەم نووسه رانهم خویندوهتهوه، شیخ ئەحمه دی خانی، پیر روشیه (!)، جگه ر خوین. لهو خویندنهوه سادهو ساکارانه مدها توانیم ئەو وروژانه بهدی بکهم، که له ئەدهبی کوردیدا ههیه، پالنه وانیتی، رووداوه

سۆزدارييه كان، رۆمانسييهت له گفتوگۆدا، سۆزدارى، غەم و كەسەر، پامان له سروشت و قورسى ژيان، بەتەواوى ئەو دەقانه كارم لى دەكەن. گەلى كورد خۆراگره و زۆرى ستم و چەوسانەوه بينيوه، بەتاييهتى له سەردەمى حوكمى ديكتاتور له عىراقدا. بەتەواوى له گەل ئەو قسهيهى (فازدى) گەريدهى فەرەنسيم، كه له بارهى كوردهوه دەلييت:

"كورد هەستىكى بەتينيان بەرامبەر بە شيعر و ئەدەب هەيه".

هەر وهه له بارهى هەندىك نووسەرى ناودارهوه شتم خويندوووتەوه، كه ناويانم بىر نەماوه، ئەمە جگە له وهى شتى ئەو نووسەرە كوردانەشم خويندوووتەوه، كه له بارهى كيشەى گەلەكەيانەوه نەياننووسيوه، وهلى كتيبخانەكانيان دەولەمەند كردوو، وهكو: مەحمود تەيموور، قاسم ئەمىن، عەباس مەحمود عەقاد.

* زۆر له بارهى ئەفسانهى گەلانەرە دمخوينتەوه، ئايا له رۆمانەكاندا ديانمەزىتەيت؟

- هەندىك جار. بۆ نموونه (ئەفرۆديت)م له رۆمانى (جووتە خەون)دا مەزندان، كه دەلييم: له قوولايى رابردوودا دەگەرا، له گەل وینەكانى خۆيدا له مملاندیدا بوو، شوپنەكان هيلاكیان كرد، مەودا ئاپۆراكان دەتگوت تىپه سەربازييهكانن له رۆزى نمايشى سەربازیدا، خۆى كرد بەنيو ريزەكانیدا، خۆى له نيوان زرمەى توندى پتيهكاندا بينييهوه. زاوه زاوه بەردەوامەكه وروژمى بۆ هینا و تۆقاندی، پتی بهخۆى نەدا زیاتر بچیتە پيشەوه، له ویتستگەيهك دەوستت، كه خۆى حەزى لیبوو.

(صارم)ى شاكەس له ئەفرۆديت دەپارێتەوه، كه شوپنى (شموس)ى خۆشەويستى پى بلييت، كه ئەوكاتى له داوى پروخانى پڙيمهوه نيازى گەرانەوهى بۆ ولات هەبوو، لتي ون دەبييت. ئيدى به گەرانەوه يەكەمىن خەونى بەدى دینيت، له ئاوارەيى (جووتى خەونى) هەبوو، كه خۆشەويستە راستەقینهكهى بدۆزیتەوه و له ئاوارەييش بگەرتنەوه، كه چى تەنانەت تاقە خەونىكيشى بەدى نەهات.

له رۆمانى (سرووتى پرسەى دەريا)دا، داواى دادپەرەيى جيهانيم كردوو، تەنانەت (صارم)ى پالەوانيش داوى سەبرتيكى زۆر بەخۆدانە دەستەوه وەستا و گوتى: من وهكو گلگامش داواى نەمرى ناکەم، نا هەزارجار نا، باشە بۆ؟ جگە له ئيش و ئازار چى له نەمرى دا دەبينتەوه...؟

بایۆگرافیای رۆماننوس دینا سه‌لیم

دینا سه‌لیم له شارێ (ئه‌له‌د) له فه‌له‌ستین هاتووته دنیاو، له ته‌مه‌نی نۆ ساڵییوه ده‌ستی به نووسین کرد. له ته‌مه‌نی ده ساڵیدا چهند رۆمانیکی نووسی. ماوه‌یه‌کی زۆر له نووسین دا‌بر‌ا. زیاد له بیست و پینج ساڵی ته‌مه‌نی له خویندن و کاری په‌روه‌ده‌یی به‌ری کرد. تا ئیستا مۆله‌تی له‌م بو‌ارانه‌دا به‌ده‌ست هێناوه:

(مۆله‌ت له ده‌روونزانی په‌روه‌ده‌یی دا‌هینان، په‌روه‌ده‌ی

تایبه‌تی، په‌روه‌ده‌ی گشتی و پلاندانانی میتۆدی خویندن، مۆله‌تی تایبه‌ت به ده‌ست‌نیش‌ان‌کردن و چاره‌سه‌ری دۆخی فی‌ریوونی قورس، دواکه‌وتن به‌هه‌موو شێوازه‌کانیه‌وه، دواکه‌وتنی ژینگه‌یی، که‌رولاله‌کان، زمانی هێماکان، مۆله‌تی ده‌ست‌نیش‌ان‌کردنی به‌هره‌داران و ئاماده‌کردنی پلاتفۆرمیک بۆیان.

٤ رۆمان و زیاد له (١٠٠) چیرۆکی نووسیون. به‌ره‌مه‌کانیشی ئه‌مانه‌ن:

١- رۆمانی (الحلم المزدوج-جووته خه‌ون)

٢- رۆمانی (تراتیل ع‌زاء البحر-سرووتی پرسه‌ی ده‌ریا)

٣- رۆمانی (سادینا)، به‌هاوبه‌شی له‌گه‌ڵ شاعیری عێراقی سه‌عد حه‌مزه.

٤- رۆمانی (سقوط المعبد الأخير-هه‌ره‌سه‌هێنانی دوا په‌رستگه)

٥- رۆمانی (دائما معا-هه‌میشه‌ پیکه‌وه)

٦- شانۆگه‌ری (القضاء والقدر-قه‌زاو قه‌ده‌ر)

٧- (الحافیات-پێ‌په‌تیه‌کان)، دوو چیرۆکه.

٨- زیاد له (٧٠) چیرۆکی بۆ مندا‌لان و می‌ردمندا‌لان نووسیوه.

زۆریه‌ی کاره‌کانی له (دار العوده-بیروت) چاپ‌کراون. به‌م دوا‌یییه‌ش خه‌لاتی دا‌هینانی

له (ده‌زگای ناجی نعمان)ی رۆشن‌بیری له‌ لوبنان به‌ده‌ست هێنا.

زیاتر به‌ره‌مه‌کانی له‌م رۆژنامه‌و مآله‌په‌رانه‌دا بلاو ده‌کاته‌وه (الحوار المتمدن، المثقف، التلغراف الأسترالی).